

**İktisadî düşünüşte tam istihdam mefhumunun kazandığı
ehemmiyet ve muhtelif hükûmetlerin bu sahada
tatbik ettikleri siyaset**

Yazan : **Bülent YAZICI**
Hazine Genel Müdür Muavini

Klâsik iktisatçılar iktisadî bünyenin muntazam temevvüçlere rağmen daima bir muvazene unsuru ihtiva ettiğine ve bu bünyenin, müdahaleye maruz kalmadığı takdirde, kendi dertlerine çare bulacağına inanmakta idiler.

Bu kanaat ondokuzuncu asırda ve yirminci asırda 1914 senesine kadar dünyada "Laissez - Faire" siyasetinin hüküm sürmesini mucip olmuştur.

Laissez - Faire siyaseti takip edildikçe hükûmetler iktisadî bünyeye müdahaleden azamî derecede içtinap etmişlerdir.

İlk top-yekûn harp olan Birinci Dünya Harbinde hükûmetler iktisadî bünyeye geniş mikyasta müdahale zaruretini duymuşlar ise de bu iktisadî düşünüşte bir değişikliğin mahsulü olmayıp harbin zaruretlerinden tevellüt etmiştir.

Harbi takibeden ilk senelerde Laissez - Faire'e avdet için, Rusya müstesna, hemen her memlekette bir gayret sarf edilmiş ise de 1929 - 33 büyük buhranı karşısında bu gayretler semeresiz kalmıştır.

1929 - 33 buhranının doğurduğu büyük ıztıraplar ve işsizlik iktisadî düşünüşte açılmağa başlamış olan yeni bir çığırın çok sür'atle inkişafını temin etmiştir.

Keynesian mektep ismini alan bu yeni çığırın peygamberi İngilterede Lord Keynestir. Amerikada Lord Keynes'in başlıca müridi ise Alvin H. Hansen'dir.

Bu iki iktisatçı "business cycle" adını alan iktisadî temevvüçlerin çaresiz olmadığını ve bilhassa klâsik iktisadın bir deprasyon karşısında takibettiği tahditçi siyasetin deprasyonu derinleştirdiği iddası ile her hangi bir isthsal ve çalışma seviyesi etrafında istikrarı kabul eden klâsik iktisadî düşünüş yerine tam istihdamı (full employment), hedef ittihaz eden bir iktisadî düşünüş ve siyaseti ikame etmeği gaye ittihaz etmişlerdir.

Tam istihdam prensiplerini kısa bir makalede hülâsa etmeğe muvafak olan İngiliz İktisatçısı Margaret V. Joseph'in **Planning and Paying for Full Employment** adlı kitapta intişar eden "**Principles of Full Employment**" isimli makalesinin tercümesi eklidir. (Ek A)

Keynesian mektebin Tam İstihdam Prensipleri yalnız akademik bir münakaşa mevzuu olarak kalmamış bir çok hükûmetlerin iktisadî ve içtimaî siyasetlerinin esasını teşkil etmiştir.

Alvin H. Hansen "**Economic Policy and Full Employment**" -1- adlı eserinde iktisadî sahada mühim bazı memleketlerde bu hususta beyan edilen siyaset hakkında aşağıdaki izahatı vermektedir:

a) İngilterede: Churchill Hükûmeti Mayıs 1944 de İstihdam Siyaseti hakkında bir Beyaz Kitap neşretmiştir. İşçi partisinin bir sene sonra iktidara gelmesi vesika muhteviyatının tatbik mevkiine konulmasına meydan vermemiş ise de İşçi Hükûmeti bu sahada daha ileri gitmiştir.

Haziran 1944 de de Sir William Beveridge'in **Full Employment in a Free Society** adlı eseri intişar etmiştir.

Beyaz kitabın açılış cümlesi son zamanlara kadar hükûmetlerin mes'uliyet sahaları dahilinde görmedikleri bir taahhüdü ihtiya etmektedir. Bir Britanya Hükûmetinin ilk defa deruhte ettiği bu taahhüd şu şekilde ifade edilmiştir. "Hükûmet harpten sonra yüksek ve müstakar bir istihdam seviyesinin idamesini başlıca gaye ve mes'uliyetlerinden biri olarak kabul eder."

b) **Kanada**: 1945 senesi zarfında Kanada Hükûmeti tam istihdam siyaseti hakkında iki mühim vesika neşretmiştir. Bunlardan birincisi Reconstruction Nazırı tarafından Nisan 1945 de Parlamentoya takdim edilen "İstihdam ve Gelir Hakkında Rapor" ve ikincisi Ağustos 1945 "Dominion Provincial Conference on Reconstruction"dur.

Bu vesikaların birincisinde Hükûmet yüksek ve müstakar bir istihdam ve gelir seviyesini başlıca siyasî bir gaye olarak kabul ettiğini ilân etmiştir. Rapor mündericatından da hükûmetin yüksek bir istihdam seviyesi tabiri ile tavsif ettiği seviyenin tam istihdam olduğu anlaşılmaktadır.

c) **Avusturalya**: Avusturalya hükûmeti 1945 senesinde tam istihdam siyaseti hakkında iki vesika neşretmiştir. Bunlardan birincisi Başbakanlık iktisadî Müşaviri Professor D. B. Copland tarafından "Bazı İktisadî Siyaset Meseleleri" adı altında Nisan 1945 de Parlamentoya tevdi

(1) Alvin H. Hansen, "**Economic Policy and Full Employment**", 1947, McGraw-Hill Book Co. Inc., sahife: 57 - 121.

edilen bir rapor ve ikincisi Mayısta Parlametoya Hükümet tarafından takdim edilen Tam İstihdam raporudur.

İkinci vesika Hükümetin bu sahadaki siyasetini aşağıdaki kelimelerle ifade etmiştir:

“Bu vesikada ana hatları belirtilen siyasete göre tam istihdamı idame etmeğe yarayacak nisbette mal ve hizmetliler için sarfiyatı teşvik hükümetlerin garanti edecekleri bir mes’uliyettir.”

đ) İsveç: Şubat 1944 de Professör Gunnar Myrdal’ın başkanlığında bir Harp sonrası iktisadî plân Komisyonu teşkil edilmiştir. Bu Komisyon 21 âzâdan mürekkep olup 11 parlemeto âzasını, iş veren ve işçi birlikleri, ziraat ve ihracat sanayii temsilcilerini ihtiva etmektedir. Bu komisyon İsveçin çalışma siyasetini tesbit ile tavnif edilmiştir. Komisyonun mesal ve tavsiyeleri yüksek bir istihdam ve satın alma seviyesinin idamesini istihdaf eden tedbirleri ihtiva etmektedir.

e) **Amerka Birleşik Devletleri** : Yukarıda gösterildiği veçhiyle muhtelif hükümetler “yüksek ve müstakar bir çalışma seviyesi idamesinde” mes’uliyeti deruhte etmek mahiyetinde deklarasyonlarda bulunmuşlardır.

Amerika Birleşik Devletleri ise bir tam çalışma siyaseti tatbikinin federal sükümetin vazife ve mes’uliyetleri cümlesinden olduğunu “Employment Act of 1946” adlı kanunla kabul ve kanunun derpiş ettiği iktisadî siyasetin tatbikinin temini için, biri parlementer olmak üzere, iki organ vücuda getirmiştir. Kanun metninin tercümesi eklidir. (Ek B).

Bu kanunda Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti rekabetli serbest teşebbüs esasına müstenid bir ekonomide azamî istihdam, istihsal ve satın alma kudreti temin edecek bir siyaset takibetmeği deruhte etmiştir.

Bu siyasetin lâyıki veçhiyle tatbiki için zarurî malûmatı toplamak, iktisadî inkişafı ve temayülleri takib etmek, bu malûmat, inkişaf ve temayüllerle merkezî ve mahallî hükümetlerin proğram ve siyasetini tahlil ederek kanunun vaz’ettiği gayelere varmak için takib edilecek hareket yolu hakkında Cumhur Başkanına tavsiyelerde bulunmak ve âzası iktisadî saha şöret ve salâhiyet sahibi şahsiyetlerden tayin edilmek üzere üç âzadan mürekkep bir İktisadî Müşavirler Konseyi kurulmuştur.

Bu Konseyin vazife ve selâhiyetleri ve teşekkül tarzı hakkında kanun metninde (Ek B) tafsilât vardır.

Cumhur Başkanı Konseyin yardım ve tavsiyeleri ile Kongreye mezkûr kanun mevzuu olan siyaset hakkında vereceği senelik iktisadî raporu tetkik ve rapor mevzuunu teşkil eden meseleler hakkında lüzumlu etüdüleri yapmak için yedişer âyan ve meb’uslar meclisi âzasından müteşekkil bir müşterek parlementer encümen teşkil edilmiştir. Bu encümenin ku-

ruluş şekli, vazife ve selâhiyetleri de kanun metninde gösterilmiştir. (Ek B).

Gerek nazari ve gerek tatbiki iktisat sahasında en müterakki memleketler olan Anglosakson memleketleri ile İsveçin bu yolda ittihaz etmiş oldukları tedbirlerin modern iktisadî mektebin düşünüş tarzına uygun olduğuna bilhassa işaret edilmelidir.

Ek: A

TAM İSTİHDAM PRENSİPLERİ

Yazan:

Margaret W. Joseph

Milletler Cemiyeti, Milletlerarası Çalışma Bürosu

İktisadî Müşaviri ve İngiltere Mahrukat ve

Kuvvet Nezareti İktisat Mütchassısı

(Bu makale Abba P. Lerner ve Frank D. Graham tarafından neşredilen **(Planning and Paying for Full Employment** adlı kitapta çıkmıştır. Princeton University, Princeton, 1946).

Tam istihdam (Full Employment) in idamesinin başlıca mes'uliyeti, bu mes'uliyetin icabatını yerine getirmek kudretine malik yegâne unsur olmaları dolayısıyla, millî hükûmetlere ait olmalıdır. İş erbabının ve işçi sendikalarının işbirliği bu siyasetin muvaffakiyeti bakımından lüzumlu ise de bunlardan hiç biri kendi başına umumî çalışma seviyesini tayine kâfi değildir. Diğer memleketlerin hükûmetlerinin işbirliği kambiyo kurlarında âzamî istikrar temini bakımından mühim ise de herhangi bir memlekette tam istihdam seviyesinin idamesi için elzem değildir.

A — Bir Millî Gelir Siyaseti

2 — Tam istihdamın idamesi bakımından hükûmetin siyaseti tam çalışma halinde memleketin bütün kaynaklarından istihsal edilen mal ve hizmetler yekûnunu fiatlarda umumî bir yükselişe meydan vermeden satın almağa kifayet edecek bir millî gelir (millî sarfiyat) seviyesinin tesisine müteveccih olmalıdır. Millî gelir bu seviyeden aşağı düştüğü takdirde bazı kaynaklar işsiz kalacaktır, bu seviyeden çıktığı takdirde ise

bir enflasyon temayülü hasıl olacaktır. Binaenaleyh, bu seviyeye millî gelirin muvazene seviyesi demek doğru olur.

3 — Millî gelir ve umumî istihdam seviyesini tayin ettiği kabul olunabilecek olan millî sarfiyat başlıca dört unsurdan tereküp eder:

a) Hususî şahıslar ve aileler tarafından şahsî istihlâk ve hizmetler için sarfiyat (hususî istihlâk).

b) İş erbabının sabit kıymetlere ve envantere ilâveler için yaptıkları sarfiyat (hususî investisman).

c) Emtia ve hizmetler için - tekaüdiye, yardım devlet borcu faizleri gibi istihsal kaynaklarının doğrudan doğruya kullanılmasını mucib olmayan transferler hariç - amme makamlarının merkezî ve mahallî idareler (amme sarfiyatı)

d) İhraç edilen emtia ve hizmetler için yabancıların sarfiyatı nakıs vatandaşlar tarafından ithal edilen emtia ve hizmetler için sarfiyat (yabancıların safi sarfiyatı).

4 — Bu unsurların ikinci ve dördüncüsü millî gelir ve çalışma seviyesinin istikrarsızlığının başlıca kaynakları olan müstakil temevvüçlere tâbidirler. Hususî investisman bilhassa devamlılığı dolayısıyla gayri mustakar olmağa mütemayildir. -Büyük miktarda fabrika, ev, makina ve saire inşa veya imal edildikleri takdirde, bunlar uzun bir müddet mevcudiyetlerini muhafaza ederler. Devamlı (durable) maddelerde muvakkat fazlalıklar hasıl olması temayülü mevcut olup bu temayül bu saniyede periyodik işsizlikler tevliid eder. Yabancılar tarafından safi sarfiyat alâkadar memleketin tamamen kontrolu dışında mütenevvi sebepler dolayısıyla temevvüç edebilir- ihracat diğer bir memleketteki bir depresyon, ithalât takyidatı veya başka bir memlekette istihsal vasıtaları ithali dolayısıyla aniyen durabilir.

5 — Alâkadar hükümet ve hususî teşebbüs erbabı hususî investisman da (bu sınıfa müstehlikler tarafından otomobil, radyo ve saire gibi uzun zaman kullanılan maddeler de ithal edilebilir) ve yabancıların sarfiyatında lüzumsuz temevvüçleri önlemek üzere mümkün olan bütün tedbirleri almalıdırlar. Uzun müddet dayanan maddeler imâl eden sanayide fazla bir inkişaf olmamasına dikkat edilmeli ve mümkün olduğu takdirde bu inkişaf durdurulmalıdır. Yabancı memleketleri (a) millî gelirlerini muvazene seviyesinde müstakar kılmağa (b) evvelden haber vermeden yeni ithalât tahdidatı vaz'etmemeye ikna etmeye gayret sarfedilmelidir.

6 — Hükümetin hususî investismanda ve dış hesaplarda temevvüçleri tamamen önlemeye muvaffak olacağı beklenemez. Binaenaleyh, bu temevvüçlerin iç hususî istihlak sarfiyatında veya amme makamlarının sarfiyatında mukabil hareketler ile karşılanması lazımdır. Muvazene millî

geliri tesis edildikçe hususî investismanda veya hariçten makbuzatta bir azalma hususî istihlâk sarfiyatı veya amme sarfiyatındaki bir çoğalma ile karşılanabilir. Tabii bunun aksi de varittir.

7 — Mümkün olduğu kadar karşılayıcı sarfiyatın hususî investismanın ve ihracat hasılatının azaldığı sanayi veya sahalara tevcihi lâzımdır. Meselâ, iptidai maddeler için ihracat talebi azaldığı takdirde hükümetin bir müdahale stoku siyaseti bu ihtiyacı karşılar. (daimî bir düşüş halinde kaynakları bahis mevzuu şubesinden diğer bir tarafa nakledecek bünyevî tedbirler alınması icabeder). Hususî investismanın muvakkat bir düşüşü halinde aynı veya müşabih kaynakları kullanan amme investismanının sür'atlendirilmesi muvafık olur.

8 — Bütün millî sarfiyatın istikrazsızlığından maada, vasatî olarak kullanılacak bütün kaynakların istimaline gayrikâfi olduğu takdirde muhtelif tedbirlerden istifade edilebilir. Meselâ:

a) Bilhassa aşağı gelir gurubundaki ailelerin gelirlerini artırmak suretiyle istihlâk sarfiyatını yükseltmek (aile tahsisatı, ihtiyarlık tekaüdiyeleri, bu gurupların vergileri ve içtimai sigorta primlerini azaltmak gibi).

b) Muhtelif nevi âmme sarfiyatı genişletilebilir. Meselâ mesken inşaatına prim verilmesi, şehirlerin plânlanması ve islâhı, münakale vasıtaları, mektepler ve saire.

c) İktisaden geri sahalara uzun vadeli yabancı sermaye plasmanları yolu ile yabancıların sarfiyatı teşvik edilebilir.

d) Hususî investisman, düşük faiz nisbetleri ve uygun vergi siyaseti ile teşvik edebilir.

e) İş arayan kaynakların miktarı, tahsil müddetini azaltmak, tekaütlük yaşını küçültmek, daha kısa bir iş haftası veya daha uzun tatiller tesis etmek suretiyle azaltılabilir. (Tatil zamanının azaltılması yolunda ki bu uzun vadeli tedbirin iş kifayetsizliğini taksim için alınan muvakkat tedbirler ile karşılaştırılması lâzımdır).

9 — Müstakar umumî bir fiat seviyesi hedef ittihaz edilmelidir. Bu istikrarın gelir yükseldikçe borcun gelire olan nisbetinin azalması ve umumî fiat tebeddüllerinin teşvik edeceği spekülâtif hareketlerin bertaraf edilmesi gibi faydeleri vardır. Tedenni eden sanayiden inkişaf eden sanayie işçilerin intikalleri temin ve teşvik için münferid ücret değişiklikleri, lüzumlu ise de tebeddüllerin ancak, umumî vasatî prodiktivite artışı ile münasebetli olarak yükselen bir umumî ücret seviyesi çerçevesi içinde cereyan etmesi lâzımdır. Ücret pazarlıklarında bulunan teşekküllerin bu gayede iş birliği yapmaları bütün işçilerin umumî hayat seviyeleri bakımından ehemmiyetlidir. Daha yavaş bir ücret artışı fiat düşüşü ve

iktisadî istikrazsızlık tevlit eder. Ücretlerde daha sür'atli bir artış, fiatlarda ücretlere nazaran daha büyük bir fiat artışı tevlit eder ve bu suretle işçilerin millî gelirdeki hisselerini azaltarak tam istihdam siyasetini mahveder. Umumiyet itibariyle işçilerin hayat seviyesini yükseltmek için gayretler prodüktivitenin arttırılmasını ve kâr marjlarını azaltarak fiatlar indirmeği istihdaf etmelidir.

10 — Zevk ve teknikteki daimi tebeddül dolayısıyla daima bir firiksiyonel işsizlik - bir işten diğerine geçen işçiler - olacaktır. Friksiyonel işsizlik, işçilerin seyyaliyet ve intibak kudretini yükseltmek suretiyle azaltılabilir. Meselâ kâfi ücretlere yeniden tederrüs imkânları, bir yerden diğerine nakleden işçilere yardım, sanayii inkişaf eden yerlerde işçilere ucuz kira ile mesken temini.

B — Tediye muvazenesi siyaseti

11 — Mütevazın bir tam çalışma millî geliri idamesinin her hükûmetin en mühim vazifesi olduğu ve her şeye tekaddüm etmesi icabettiğini kabul etmek lâzımdır. Bu siyasetin bilhassa menfi bir tediye muvazenesi sebebi ile bertaraf edilmesi lâzımdır. Menfi bir tediye muvazenesiyle başka yollardan ve daha az ziyan verecek bir şekilde mücadele edilebilir. Tediye muvazenesi müşküleri dolayısıyla tam çalışmaya imkân olmadığı iddialarını karşılayabilmek için bu müşküller ile mücadelenin diğer yollarını lâyıki veçhiyle bilinmesi lâzımdır.

12 — Bir memleketin millî gelirini mütemadiyen tam çalışma seviyesinde tuttuğu farz edildiği takdirde menfi bir tediye muvazenesi başlıca iki tip sebepten ileri gelebilir. Bir tam istihdam siyaseti takip etmeyen diğer bir memleketteki konjonktürel bir deprasyonun ihracat hasılatını azaltabilmesi mümkündür. Bunun millî gelir üzerindeki iç tesirlerini karşılamaya zamimeten, menfi tediye muvazenesi altın veya sair milletlerarası tediye vasıtaları kullanmak suretiyle bertaraf edilebilir. Hariçteki deprasyon sona erip yükselme başlayınca alâkadar memleketin ihracat hasılatı yükselerek altın ve döviz stoklarının ihtyası mümkün olur.

Fakat menfi muvazenenin devam etmesi ve memleketin altın stoklarının tükenme tehlikesine maruz kalması mümkündür. Bu hal hariçte müzmin bir deprasyondan, ithalât takyidatından veya sadece uygunsuz bir kambiyo kuru tesbit edilmiş olmasından ileri gelebilir. Bu takdirde vaziyet kambiyo kurunun ayarlanması ile tashih edilebilir.

13 — Gerek paranın devalüe edilmesi ve ithalât takyidatı vaz'ı millî gelir ve sarfiyatın yükselmesini temin ederler. Bunlardan birincisi ihracatçıların mahallî para ile gelirlerini arttırır, her iki ise sarfiyatın bir kısmını ithalât yerine iç piyasaya tevcih eder. Binaenaleyh, millî gelirin

muvazene seviyesinde tutulabilmesi için millî sarfiyatın diğer kalemlerinden birinden mukabil tenzilât yapılması lâzımdır.

14 — Müsaid bir tediye muvazenesi daha az bâriz ve âcil bir mesele teşkil eder. Alâkadar memleketin muvazene seviyesinde bir millî gelir idame ettiği farz edildiği takdirde ihracat emtiasına vaki bir fazla talep dolayısıyla tediye muvazenesi aktif bir bakiye arz eder. Enflasyonu önlemek için bu hareket millî sarfiyatın diğer kalemlerinde bir azalma ile karşılanmalıdır. Aktif bakiye muvakkat olduğu takdirde bu fazlalık altın veya döviz olarak kabul edilebilir. Fakat altın girişi altın stokunun müstakbel bir tediye muvazenesi açığını kapamak için icabedecek miktardan çok fazlaya çıkıncaya kadar devam etmesi muhtemeldir. Bu hal, diğer memleketler üzerindeki menfi tesirlerden mâada, çok da müsrifçe bir harekettir. Yerine kıymetli emtia ve hizmetler ithali mümkün iken altın idhalında mana yoktur. Devamlı aktif bakiye hariçte enflasyondan, dahilde tahditçi bir ticarî siyasetten veya uygunsuz bir kambiyo kurundan tevellüd edebilir. Alâkadar memleketin tahdidî bir ithalât siyaseti varsa (yüksek gümrük tarifesi ve kontenjantman gibi) bu tahdidatın gevşetilmesi lâzımdır. Bu suretle altın ithalâtının yerini faideli mal ve hizmet ithalâtı alır. Bu nevi takyidat mevcut olmadığı takdirde paranın revalüe edilmesi muvafık olur.

15 — İthalât takyidatının gevşetilmesi ve paranın kıymetlendirilmesi dahilî sarfiyatı azaltır- bu suretle vatandaşların sarfiyatı iç piyasadan ithalât emtiasına teveccüh eder ve ihracatçıların mahallî para ile gelirlerini azaltır. Binaenaleyh, millî gelirin muvazene seviyesini muhafaza etmek için millî sarfiyatın diğer kalemlerinde aynı miktarda bir artışa lüzum vardır.

C — Milletlerarası İş Birliği

16 — Milletlerarası işbirliği aşağıdaki istikametlere tevcih edilme-
lidir :

- a) Tam istihdamın idamesi ve bir memleket dahilinde iş gücünün ve sair istihsal kaynaklarının lüzumsuz yer değiştirmesinin önlenmesi,
- b) Milletlerarası iş bölümünden azamî istifade temin ederek çalışmayı daha müsmir kılmak ve binaenaleyh bütün memleketlerde hayat seviyesini yükseltmek,
- c) Bütün memleketlerin yukarda gösterilen esaslar dairesinde muvazene millî gelirini idame etmeği deruhte etmelidirler.
- d) Dış hesaplarda muvakkat muvazenesizlikler altın ve döviz hareketleri ile karşılanmalıdır.

e) Bir memleket tam istihdam temin edememek suretiyle diğerlerin tediye muvazenesi müşkülli ile karşılaşmalarına sebebiyet veriyor ise diğer memleketler kendi aralarındaki ticareti tahdid etmeden mezkûr memlekette ithalâtı kısmak yolunda işbirliği yapmalıdırlar.

f) Müzmin dış hesaplar muvazenesizlikleri halinde muhtelif memleketlerde millî gelire müteallik malûmat göz önünde tutularak millerlerarası anlaşmalar ile kambiyo kurları ayarlanmalıdır.

g) İthalât takyidatından ve ihracat primlerinden vaz geçilmelidir. Bu ancak diğer üç şart evvelce yerine getirilmiş ise tatbik edilebilir ve hatta hükümet karşılayıcı sarfiyatı yolu ile bir tam istihdam siyaseti takip etmediği takdirde zararlı işsizliğe yol açabilir.

EK: B

1946 İSTİHDAM KANUNU

İstihdam, istihsal, satın alma kudreti ve saire için bir millî siyaset beyanı için bir kanundur.

Kısa Adı

Madde 1 — Bu kanuna “1946 İstihdam Kanunu” denilebilir.

Siyaset Beyanı

Madde 2 — Kongre, ihtiyaçları, vecibeleri ve millî siyasetin esasları ile telifi kabil ve tatbiki mümkün bütün vasıtalarını kullanarak ve sanayi, ziraat, işçiler, federal ve mahallî hükûmetlerin yardımı ve işbirliği ile bütün plân, faaliyet ve kaynaklarını rekabetli serbest teşebbüs, umumî refah, çalışmaya muktedir, istekli, ve çalışmayı arayanlara resmî çalışmak imkânları da dahil olmak üzere faydalı iş imkânları temin edecek şartlar ve azamî çalışma, istihsal ve satın alma kudreti temin edecek surette ahenkleştirmenin Federal Hükûmetin devamlı siyaseti ve mes’uliyeti olduğunu beyan eder.

Cumhurbaşkanının İktisadî Raporu

Madde 3 — a) Her nizâmî toplantının bidayetinden altmış gün zarfında Cumhurbaşkanı Kongreye aşağıdaki hususatı ihtiva etmek üzere

iktisadî bir rapor verecektir. (Badema bu rapordan “iktisadî rapor” olarak bahsedilecektir. (1). Amerika Birleşik Devletlerinde mevcut çalışma, istihsal ve satın alma kudreti seviyeleri ve ikinci maddede beyan edilen siyasetin tatbiki için lüzumlu seviye; (2) çalışma, istihsal ve satın alma kudreti seviyelerinde mevcut veya tahmin edilebilen temayüller; (3) Federal hükümetin siyasî programının bir hülâsası ve Birleşik Devletlerde veya mühim bir mıntıkasında geçen sene zarfında çalışmayı alâkadar eden şartları ve bunların çalışma, istihsal ve satın alma kudreti üzerindeki tesirleri ve (4) lüzumlu mevzuat hakkında tavsiyelerle beraber 2 inci maddedeki siyasetin tabiki için program.

b) Cumhurbaşkanı iktisadî rapora ek olarak zaman zaman Kongreye raporlar verir. Bu raporlar 2 inci maddede beyan edilen siyasetin tatbiki için lüzumlu ek veya muaddel tavsiyeleri ihtiva eder.

c) b fıkrası hükümleri dairesinde Kongreye tevdi edilen iktisadî Rapor ve ekleri 5 inci madde gereğince muhtelit encümençe havale edilir.

Cumhurbaşkanlığı İktisadî Müşavirler Konseyi

Madde 4 — a) Cumhurbaşkanlığı dairesinde bir “İktisadî Müşavirler Konseyi” tesis edilmiştir. (Badema Konsey denilecektir) Konsey Cumhurbaşkanı tarafından Ayan’ın tavsiye ve tasvibi ile tayin edilecek üç âzadan tereküp edecektir. Azaların her biri yetişiş tecrübe ve müktesebat itibariyle iktisadî inkişafı tahlil, Hükümetin program ve faaliyetini 2 inci maddede zikredilen siyaset muvacehesinde takdire, rekabetli serbest teşebbüs halinde çalışma, istihsal ve satın alma kudretini teşvik için bir millî iktisadî siyaset tayin ve tavsiyeye müstesna bir şekilde muktedir olması lâzımdır. Konseyin her âzası senede 15.000 dolar alacaktır. Cumhurbaşkanı Konsey âzasından biri başkan ve bir diğerini ikinci başkan tayin eder. Başkan bulunmadığı zaman ikinci başkan Konseye riyaset eder.

b) Bu kanun ile kendisine tevdi edilen vazifeleri ifa için Konsey lüzumlu gördüğü mütehasısları istihdam ve bunların ücretlerini tayine selâhiyetlidir. Bu mütehasıslar memurun kanunlarına ve 1923 tasnif kanununa tâbi olmazlar. Konsey vazifelerinin ifası için lüzumlu diğer memur ve erkânı da memurun kanunları ve 1923 tasnif kanunu ve ekleri hükümleri dairesinde istihdama selâhiyetlidir.

c) Konseyin vazife ve selâhiyetleri şunlardır:

1 — Cumhurbaşkanına İktisadî Rapor’un tanzimi için yardım etmek ve tavsiyelerde bulunmak;

2 — Halihazır ve müstakbel iktisadî temayüller ve inkişaf hak-
kında zamanında ve selâhiyetli malûmat toplamak, bu malûmatı 2 inci
maddede zikredilen siyaset muvacehesinde ve bu inkişaf ve temayüllerin
bu siyasete varılmasına mani olup olmadığı veya mani olması ihtimali
mevcut olup olmadığını tesbiti bakımından tetkik ve bu inkişaf ve tema-
yüller hakkında etüdler yapıp Cumhur Başkanına tevdi etmek.

3 — Fedaral Hükûmetin muhtelif program ve faaliyetini 2 inci mad-
dede beyan edilen siyaset bakımından ölçmek ve bu faaliyet ve program-
ların bu siyasete varılmaya ne dereceye kadar faideli veya mani olduğu-
nu tesbit ederek bu hususta Cumhur Başkanına tavsiyelerde bulunmak.

4 — Rekabetli serbest teşebbüsü idame ve teşvik, iktisadî temev-
vüçleri bertaraf veya tesirlerini tahfif, ve çalışma, istihsal ve satılma
kudretini idame edici millî iktisadî siyaseti tesbit ve bunu Cumhur Başı-
kanına tavsiye etmek.

5 — Federal iktisadî siyaset ve mevzuat hakkında Cumhurbaşkanın-
ın istiyeyeceği tetkikatı yapmak, raporlar tanzim etmek ve tavsiyelerde
bulunmak.

d) Konsey, Cumhur Başkanına her senenin Aralık ayında bir sene-
lik rapor verecektir.

e) Bu kanunla verilen vazifeleri ifa ve selâhiyetleri istimal eder-
ken :

1 — Konsey lüzumlu gördüğü takdirde istişari encümenler tesis ve
sanayi, ziraat, işçi, müstehlik, mahallî idareler ve sair grupların temsil-
cileri ile istişare edebilir.

2 — Konsey, imkânların azamî haddi dairesinde diğerk hükûmet da-
irelerinin ve hususî araştırma teşekküllerinin, hizmet, kolaylık ve ma-
lûmatından (ihsayî malûmat da dahil) çift iş ve masrafın önüne geçmek
maksadı ile istifade edecektir.

f) Konseyin bu kanunla verilen vazifeleri ifa ve selâhiyetleri istimal
için muhtaç olduğu tahsisat (Konsey azalarının ve memurlarının maaş-
ları hariç için verilecek tahsisat bir malî senede 345,000 doları tecavüz
ehemez.

İktisadî Rapor Müsterek Encümeni

Madde 5 — a) Âyan Reisi tarafından tayin edilecek yedi ayan âza-
sından ve meb'uslar meclisi reisi tarafından tayin olunacak yedi meb'-
ustan müteşekkil bir iktisadî Rapor Müsterek Encümeni teşekkül ede-
cektir. Müsterek encümende muhtelif partilerin temsili mümkün oldu-

ğu kadar âyan ve meclislerin muhtelif partilerine iştiraki nisbetinde olacaktır.

b) Müşterek Encümenin vazifeleri şunlardır :

1) İktisadî rapora müteallik meselelerin devamlı bir etüdünü yapmak.

2) Bu kanun siyasetinin muvaffakiyeti için muhtelif programların ahenkleştirilmesi imkânlarının tetkiki.

3) İktisadî rapora müteallik mevzuat ile alakalı muhtelif Kongre encümenlerine rehber olmak için 1 Mayıs'tan geç olmamak üzere Âyan ve Meb'uslar Meclislerine Cumhurbaşkanının İktisadî Raporu hakkında mütalâa ve tavsiyelerini muhtevî bir rapor tevdi ve lüzum gördüğü diğer rapor ve tavsiyeleri de âyan ve Meb'uslar Meclislerine takdim etmek.

c) Müşterek Encümen azalıklarındaki münhaller encümenin diğer âzalarının encümenin vazifelerini ifadaki salâhiyetlerini ihlâl etmez ve münhaller ilk intihaptaki esaslar dairesinde doldurulur. Müşterek encümen kendi âzası arasından bir Reis ve bir ikinci reis seçer.

d) Müşterek encümen veya talî encümenleri muvafık gördüğü eşhası dinlemeğe, Müşterek Encümen tahsisatı hudutları içinde mütehasıs, Müşavir, teknisiyen ve kâtip istihdamına ve bunların ücretini tayine, tabî ve teclid masrafları ve sair lüzumlu gördüğü masrafları icraya selâhiyetlidir. Müşterek encümenin toplantılarında stenoğrafik hizmetlerinin bedeli yüz kelimedede 25 senti geçmiyecektir. Müşterek encümen hükümet müessese ve dairelerinin ve hususî araştırma teşekküllerinin hizmet, malûmat ve imkânlarını kullanmağa selâhiyetlidir.

e) Bu maddenin hükümlerinin yerine getirilmesi için her malî yılda azamî 50,000 dolar tahsis edilebilir. Bu tahsisat Başkan veya ikinci Başkan tarafından imzalı tahakkuk evrakına istinaden Âyan kâtibi tarafından sarf edilir.